

Τάσος Ανθουλιάς

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΟΥ

Από τους πρώτους κατοίκους του
ως το 2000 μ.Χ.

Μια προσπάθεια να παρουσιαστεί η ιστορία του Περού
με πολύ απλά κείμενα και χαρακτηριστικές εικόνες
ώστε να γίνει αντιληπτή η εξέλιξη της πραγματικότητας
και ο εντοπισμός βασικών στοιχείων και αλλαγών.

ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

Το Περού είναι χώρα στη Νότια Αμερική. Συνορεύει βόρεια με το Εκουαδόρ και την Κολομβία, ανατολικά με τη Βραζιλία, νοτιοανατολικά με τη Βολιβία, νότια με τη Χιλή και δυτικά βρέχεται από τον Ειρηνικό ωκεανό. Το Περού είναι χαρακτηριστική χώρα της περιοχής των Άνδεων. Οι περουβιανές πόλεις είναι πολύπολιτισμικές, με ιστορία που είναι αποτέλεσμα της σύγκρουσης του πολιτισμού των Άνδεων με αυτόν των Ισπανών αποίκων. Παγκοσμίως η χώρα είναι γνωστή ως το κέντρο του πολιτισμού των Ίνκας.

Οι πρώτες μαρτυρίες ανθρώπινης παρουσίας στην ευρύτερη περιοχή του Περού χρονολογούνται περίπου 12.000 χρόνια πριν στη Χουάκα Πριέτα, στην παραλία του Ειρηνικού Ωκεανού.

Η παλαιότερη γνωστή σύνθετη κοινωνία στο Περού είναι ο πολιτισμός του Νόρτε Τσίκο, ο οποίος άνθισε στις ακτές του Ειρηνικού μεταξύ 3.000 και 1.800 π.Χ. Αυτές οι πρωτόγονες δομές εξελίχθηκαν και ανέβηκαν σιγά-σιγά και στις πλαγιές των Άνδεων.

Ο πολιτισμός Κουπισνίκ που άκμασε περίπου από το 1000 ως το 200 π.Χ. κατά μήκος της σημερινής ακτής του Ειρηνικού του Περού ήταν ένα παράδειγμα του πρώιμου πολιτισμού των Ίνκας.

Ο πολιτισμός των Μότσε ήταν ένας σημαντικός πριν από τους Ίνκα πολιτισμός που άνθισε στο βόρειο Περού, περίπου από το 100 ως το 700 μ.Χ. Η πολιτεία των Μότσε ήταν μια παραλιακή αυτοκρατορία ισχυρή, καλά οργανωμένη που επεκτάθηκε με στρατιωτικές κατακτήσεις. Χρησιμοποίησε την μαζική χειρωνακτική εργασία για να κατασκευάσει μεγάλα δημόσια έργα και μεγαλοπρεπείς βασιλικούς τάφους.

Οι Μότσε κατασκεύαζαν γιγαντιαία αρδευτικά έργα και από τις σοδειές τους εξασφάλιζαν μεγάλο πλεόνασμα. Ως επίκεντρο είχαν την πρωτεύουσά τους, στην οποία δέσποζε η Πυραμίδα του Ήλιου, μια ογκώδης κατασκευή από συμπαγή πλινθοδομή, ύψους σαράντα μέτρων.

Οι πολιτισμοί των Άνδεων ήταν γενικά βασισμένοι στη γεωργία, χρησιμοποιώντας τεχνικές όπως η άρδευση και οι αναβαθμίδες στις καλλιέργειες. Επίσης, η εκτροφή των λάμα και η αλιεία ήταν σημαντικοί πόροι. Η οργάνωση της κοινωνίας βασιζόταν στην αλληλεγγύη και την αναδιανομή του πλούτου, καθώς οι πολιτισμοί αυτοί δεν είχαν τα στοιχεία της αγοράς και του χρήματος στην κουλτούρα τους.

Η αυτοκρατορία των Ίνκας αρχίζει περίπου από το 1430 και φτάνει μέχρι τον 16ο αιώνα, όταν καταλύεται από τον Φρανσίσκο Πισάρρο. Σύμφωνα με τη μυθολογία των Ίνκας, ο βασιλιάς τους Μάνκο Κάπακ ίδρυσε την αυτοκρατορία. Το πρόσωπο του βασιλιά το θεωρούσαν ιερό, αφού πίστευαν πως είναι γιος του Ήλιου και η θρησκεία τους ήταν η λατρεία του Ήλιου. Τον 15ο αιώνα οι Ίνκας εξελίχθηκαν σε ένα πανίσχυρο κράτος, το οποίο στο τέλος του αιώνα αποτελούσε τη μεγαλύτερη αυτοκρατορία στην προκολομβιανή Αμερική.

Η αρχαία πόλη Μάτσου Πίτσου που βρίσκεται στο νότιο Περού είναι το αντιπροσωπευτικότερο δείγμα του πολιτισμού των Ίνκας. Μάτσου Πίτσου σημαίνει «αρχαίο βουνό». Η πόλη βρίσκεται σε υψόμετρο 2700 μέτρων. Η περιοχή έχει πυκνή βλάστηση, με τυπική τροπική χλωρίδα, ενώ η περιοχή μεταξύ της κορυφής και του πυκνού δάσους ονομάζεται «το φρύδι του δάσους». Η πόλη είναι χτισμένη επάνω σε μια πολύ στενή κύρτωση του ορεινού όγκου.

Το 1532 μία ομάδα Ισπανών κατακτητών με αρχηγό τον Φρανσίσκο Πισάρρο, εκμεταλλευόμενη μια σύγκρουση μεταξύ δύο διεκδικητών του θρόνου των Ίνκας νίκησε και επέβαλε την ισπανική κυριαρχία. Δέκα χρόνια αργότερα, το Ισπανικό Στέμμα ίδρυσε την Αντιβασιλεία του Περού, στην οποία περιλαμβάνονταν οι περισσότερες ισπανικές αποικίες της Νότιας Αμερικής. Ο αντιβασιλέας Φρανσίσκο ντε Τολέδο αναδιοργάνωσε τη χώρα κατά τη

δεκαετία του 1570, με κύρια οικονομική δραστηριότητα τα ορυχεία αργύρου και εξανάγκασε τους ιθαγενείς σε υποχρεωτική εργασία.

Το Περού έφερε μεγάλα κέρδη στην Ισπανία και παράλληλα αναπτύχθηκε ένα εμπορικό δίκτυο συναλλαγών με την Ευρώπη. Μέχρι τον 18ο αιώνα όμως, η μείωση των αποθεμάτων αργύρου και η οικονομική διαφοροποίηση ελάττωσαν τα βασιλικά έσοδα, με συνέπεια το Στέμμα να προβεί σε αλλαγές, οι οποίες έφεραν αύξηση των φόρων. Οι νέοι νόμοι προκάλεσαν την επανάσταση του Τούπακ Αμάρου του Β΄ και άλλες εξεγέρσεις, οι οποίες κατεστάλησαν βίαια.

Στις αρχές του 19ου αιώνα, όταν οι περισσότερες χώρες της Νότιας Αμερικής πολεμούσαν για την ανεξαρτησία τους, το Περού παρέμενε πιστό στο Ισπανικό στέμμα. Η άρχουσα τάξη δίσταζε ανάμεσα στη χειραφέτηση και στην Ισπανική μοναρχία, και τελικά η ανεξαρτησία έγινε πραγματικότητα μόνο μετά τις στρατιωτικές εκστρατείες του Χοσέ ντε Σαν Μαρτίν και του Σιμόν Μπολίβαρ.

Τα πρώτα χρόνια του νέου ανεξάρτητου κράτους, οι εσωτερικές έριδες μεταξύ των στρατιωτικών ηγετών για την εξουσία παρέτειναν την πολιτική αστάθεια. Μεταξύ των δεκαετιών του 1840 και του 1860, το Περού πέρασε μια περίοδο σταθερότητας υπό την προεδρία του Ραμόν Καστίγια, με αυξημένα κρατικά έσοδα από τις εξαγωγές γκουανό. Μέχρι το 1870 όμως, αυτή η πλουτοπαραγωγική πηγή εξαντλήθηκε και η χώρα βρέθηκε χρεωμένη, πυροδοτώντας για μία ακόμη φορά τις εμφύλιες διαμάχες.

Με την ονομασία γκουανό ή γουανό ονομάζεται διεθνώς το μείγμα αποσυντεθειμένων περιττωμάτων και πτωμάτων θαλάσσιων πουλιών. Το γκουανό παρατηρείται ως συσσώρευση απορριμάτων κυρίως σε απομονωμένες ακτές και νησιά των ξηρών κλιμάτων. Απαντάται κυρίως στις νοτιοαμερικανικές ακτές του Ειρηνικού Ωκεανού σε παχιά στρώματα που σχηματίζονταν επί εκατοντάδες χρόνια. Η χημική σύστασή του ποικίλει ανάλογα του χρόνου έκθεσης στις διάφορες κλιματολογικές συνθήκες. Το γκουανό χρησιμοποιείτο ως λίπασμα. Πρώτοι εισαγωγείς γκουανό ήταν οι νότιες πολιτείες των ΗΠΑ και η Αγγλία ειδικά για την καλλιέργεια βάμβακος. Το δε εκπληκτικό αποτέλεσμα αυτής της χρήσης οδήγησε σ' έναν αγώνα δρόμου για ανακάλυψη και νέων κοιτασμάτων γκουανό. Σε 50 μόλις χρόνια τα μεγαλύτερα τμήματα στρωμάτων γκουανό εξαντλήθηκαν.

Η μεγάλη ύφεση στις αρχές του 20ού αιώνα τροφοδότησε πολιτικές αναταραχές που καθόρισαν τη ζωή του Περού για τις επόμενες τρεις δεκαετίες. Στη συνέχεια υπήρξαν διάφορες πολεμικές συγκρούσεις με τη Χιλή, τη Βολιβία και άλλες περιοχές της Νότιας Αμερικής. Και το 1962 τα τανκς κύλησαν στους δρόμους της Λίμα και ο στρατηγός Πέρες Γκοντόι ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας, επικεφαλής 12μελούς χούντας. Το 1968 ο στρατός, με την ηγεσία του στρατηγού Χουάν Βελάσκο Αλβαράδο, πραγματοποίησε πραξικόπημα για την ανατροπή του προέδρου. Το νέο καθεστώς έκανε ριζικές αλλαγές για την προώθηση της ανάπτυξης αλλά δεν κατάφερε να έχει σημαντικό λαϊκό έρεισμα.

Τη νύχτα της 31ης Μαΐου του 1970 ένας σεισμός 8 ρίχτερ αφάνισε το ορεινό θέρετρο Γιουνγκάι. Την τραγωδία δεν την προκάλεσε τόσο η ίδια η δόνηση όσο ο τεράστιος όγκος πάγου, χωμάτων και βράχων που απελευθέρωσε από τους παγετώνες των Άνδεων και πέρασε με ταχύτητα σχεδόν 400 χλμ./ώρα από την κοιλάδα του Γιουνγκάι, θάβοντας και ισοπεδώνοντας πόλεις και χωριά από τα βουνά μέχρι τα παράλια του Ειρηνικού. Συνολικά πιστεύεται πως οι νεκροί ξεπέρασαν τους 70.000, ενώ οι τραυματίες και οι άστεγοι υπολογίστηκαν σε εκατοντάδες χιλιάδες. Στο ίδιο το Γιουνγκάι, οι επιζώντες δεν ξεπέρασαν τους 130 ενώ από πολλά από τα δεκάδες χωριά που το περιέβαλαν δεν απέμεινε το παραμικρό ίχνος.

Το 1975 ο στρατηγός Φρανσίσκο Μοράλες Μπερμούδες προσπάθησε να επαναφέρει τη δημοκρατία. Κατά τη δεκαετία του '80, το Περού αντιμετώπισε ένα σημαντικό εξωτερικό δημόσιο χρέος, συνεχώς αυξανόμενο πληθωρισμό, ανεξέλεγκτο λαθρεμπόριο ναρκωτικών και έντονη πολιτική βία. Στο διάστημα 1990 με 2000 η χώρα σχετικά ανέκαμψε.

Στη φωτογραφία η Λίμα, πρωτεύουσα του Περού.

